

การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION BASED ON THE 4
PRINCIPLE OF SANGHAVATTHU OF ADMINISTRATORS
UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

¹นภา ชาลี, ²พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ และ ³พระมหาสุภวิษณุ ปภสฺสโร
¹Napa Chalee, ²Phrakhruplad Somchai Nissabho
and ³Pramaha Supavit Paphatsaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Somsak_maha2011@hotmail.com

Received : May 1, 2022; Revised : May 28, 2022; Accepted : July, 18 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่ม

¹ นิสิต หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์เลย

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์เลย

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์เลย

ตัวอย่าง โดยใช้ตาราง R.V.Krejcie และ D.W.Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน ทำ
 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ คือ
 แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่
 มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 7 รูป/คนเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ สำหรับการศึกษาเชิง
 คุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นราย
 ด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้
 ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ และ ด้าน
 การบริหารงานงบประมาณ 2) การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร
 สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดย
 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการ
 บริหารตามหลักปียวาจา การบริหารตามหลักทาน การบริหารตามหลักมอฏถจริยา และการ
 บริหารตามหลักสมานัตตตา ตามลำดับ 3) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคห
 วัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 เลย เขต 2 มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารตามหลักทาน ส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการ
 ด้านต่าง ๆ มอบหมายงานที่สำคัญและให้เครดิตในการทำงานให้กับบุคลากร 2) ด้านการ
 บริหารตามหลักปียวาจา นิเทศงาน ให้คำแนะนำด้วยน้ำเสียงกัลยณมิตร ใช้คำพูดที่เหมาะสม
 ตักเตือนบุคคลอื่น 3) ด้านการบริหารตามหลักอฏถจริยา การนำกิจกรรมจิตอาสาบูรณาการ
 กับกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) ด้านการบริหารตามหลักสมานัตตตา กำหนดแนวทาง
 การพัฒนาโรงเรียนระยะยาวที่ชัดเจน การบริหารโรงเรียนโดยยึดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน
 กำหนดจุดเน้นคือการพัฒนางานวิชาการ

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the administration of primary education institute administrators; (2) to study the level of educational institute administration according to the Four Saṅgahavathu Dhamma of the primary school administrators; (3) to propose guidelines for educational institute administration according to the Four Saṅgahavathu Dhamma of the primary school administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2. This study was carried out by means of mixed-method research. The sample included 313 teachers under the Loei Primary Educational Service Area Office 2. The tools

used in this study were a questionnaire and an interview form used to collect data from seven key informants. The statistics used in data analysis were: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation, and Content Analysis. The research results were as follows: 1) The administration of primary education institute administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2 was overall rated at the highest level. All studied aspects were statistically rated at the highest level. The highest mean value was seen in personnel administration, followed by general administration, academic administration, and financial administration, respectively. 2) The educational institute administration, according to the Four Saṅgahavatthu Dhamma of the primary school administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2, was overall rated at the highest level. The highest mean value was seen in the aspect of Piyavācā, followed by that of Dāna, Atthacariyā, and Samānattatā. 3) The guidelines for educational institute administration according to the Four Saṅgahavatthu Dhamma of the primary school administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2 were that (1) the administration based on Dāna, the administrators should support personnel promotion by providing welfare in various fields, assigning important tasks and giving credit to personnel for their work, listening to opinions and problems and providing an academic atmosphere in the school. (2) The administration based on Piyavācā; the administrators should supervise or give advice in a gentle tone, use appropriate words to warn others, and sincerely appreciate the others' performance. (3) The administration based on Atthacariyā, the integration of volunteer activities with teaching and learning activities, and providing a place to perform various community activities should be managed. (4) The administration based on Samānattatā, clear long-term school development guidelines, school management based on sustainable education, and the focus on the development of academic work should be built.

Keywords: educational institution administration, the Four Saṅgahavatthu Dhammas

บทนำ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนหัวใจและรากแก้วของการบริหารงาน เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ซึ่งความสำเร็จของงานจำเป็นต้องอาศัยคนเพราะคนเป็นผู้ปฏิบัติทุกอย่างขององค์กร ยังไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใดทดแทนคนได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญ คนเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วเป็นสิ่งเดียวซึ่งจะมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นในองค์กรแตกต่างจากเครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีอยู่ยิ่งอยู่นานมูลค่าจะลดลงหรือเสื่อมราคาลง ถึงแม้ว่าองค์กรจะมีงบประมาณเพียงพอ มีการจัดองค์กรและการบริหารที่ดี มีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สมบูรณ์สักเพียงใดจะไม่มี ความหมาย หากไม่มีผู้ปฏิบัติ หรือผู้ปฏิบัติที่ดีไม่มีความรู้ ความสามารถ ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต และไม่ปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยอันดี ส่งผลให้การบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรย่อมดำเนินไปด้วยความยากยิ่ง ทุกองค์การจึงเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากการบริหารคนเป็นเรื่องที่ย่างยากซับซ้อนเพราะคนมีความรู้สึกมีปัญหาและความต้องการแตกต่างกันไป (พระมหาสุเทพ สุเทวเมธี, 2559: 10)

หลักพรหมวิหารธรรม หรือพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมของผู้เป็นใหญ่ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหาร คำว่าวิหารธรรม คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่หมายถึงเอาใจเข้าหาธรรมะ หรือเอาธรรมะเข้ามาไว้ที่ใจ พุทฺธงายๆ ก็คือทั้งเนื้อทั้งตัวมีธรรมะ พรหมวิหาร 4 หมายถึง คุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐเป็นธรรมเป็นที่อยู่ ซึ่งมีทั้งความดีและความสุขโดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ ดังนี้ขั้นแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตา ซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูลต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเรามีความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณา ซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งใดเห็นเรามีสุขไม่ทุกข์ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตา ซึ่งมีอาการพลอยยินดี และเมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปก็ อุเบกขา คือ ดูอยู่เฉย ๆ (สมเด็จพระญาณสังวร, 2543, อ่างใน จักรกฤษณ์ โปธาพล, 2564, 31 สิงหาคม) ทำไม่ต้อง 4 และทำไมถึงเริ่มจากเมตตา มีคำอธิบายว่ามีเพียง 4 เพราะเป็นธรรมะที่ใช้ปราบอกุศลกรรม 4 ชนิด คือ พยาบาท วิหิงสา อรติ และราคะ โดยเมตตาตาใช้ปราบพยาบาท กรุณาใช้ปราบวิหิงสา คือความเบียดเบียน มุทิตาใช้ปราบอรติ คือ ความริษยาไม่ยินดีด้วย และอุเบกขาใช้ปราบราคะ สาเหตุที่เริ่มต้นจากเมตตาและเรียงลำดับไปตาม กรุณา มุทิตา และลงท้ายที่อุเบกขา ด้วยเหตุผลว่าเมตตาที่มีความเกื้อกูลแก่สัตว์เป็นลักษณะอยู่แล้วต่อมาเมื่อเราได้เห็นหรือได้รับรู้ว่ามีผู้ได้รับทุกข์ถ้าเราปรารถนาที่จะเกื้อกูลแล้วขจัดนำทุกข์ออกจากเขานั้นคือความกรุณา ต่อจากนั้นเมื่อเราได้รับรู้หรือเห็นผู้อื่นได้ดีมีความสุขโดยปราศจากทุกข์แล้วมีความรู้สึกปราบปลื้มยินดีด้วยเรียกว่ามุทิตาและสุดท้ายด้วยปัญญาเมื่อเราพิจารณาเห็นแล้วเราจะรู้ว่าอันไหนที่เราควรวางเฉยและหยุดที่จะเข้าไปร่วมรับรู้ในความรู้สึกของผู้อื่นเพราะเหตุดังนี้พระพุทธ

องค์จึงตรัสเมตตาไว้ก่อนด้วยอำนาจการมุ่งเกื้อกูลและจบด้วยอุเบกขา (มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย, 2564, 31 สิงหาคม)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจที่ได้รับผิดชอบ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศ ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” ได้กำหนดกลยุทธ์ด้านคุณภาพ โดยมีมาตรการด้านบุคลากร คือ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นครูยุคใหม่ มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีจิตวิญญาณความเป็นครู (กลุ่มสารสนเทศ สนพ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564, 14 กุมภาพันธ์) แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ยังพบปัญหานโยบายการจัดการจัดการประชุม/สัมมนา/อบรมครูผู้สอน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกำหนดกิจกรรมในโครงการต่างๆ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2563: 7)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางการบริหารบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังกัด 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย จำนวน 7 รูป/คน คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร จำนวน 3 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ จำนวน 2 คน และ 3) พระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร จำนวน 2 รูป

1.2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวนทั้งหมด 1,700 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้ตาราง ตามตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง R.V.Krejcie และ D.W.Morgan (จักรกฤษณ์ โปตาพลและสุพรรณิ บุญหนัก, 2563: 102) และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสังกัด 4 จากหนังสือ วารสาร ตำรา เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่

2.1 การวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีแบบฟอร์มข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยทำ

2.2.การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเอง จากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ทบทวนเอกสารการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสังกัด 4 และดำเนินการสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายเลย เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การบริหารตามหลักทาน การบริหารตามหลักปิยวาจา การบริหารตามหลักมู้อุดจจริยา และการบริหารตามหลักสมานัตตตา

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายเลย เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open end)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา การวิเคราะห์เชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายเลยเขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 313 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 เป็นครูผู้สอน จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 77.00 สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 61.02 สังกัดโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 30.99 สังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 7.99

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายเลย เขต 2 ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1: แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวม

(n = 313)

ที่	การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	การบริหารงานวิชาการ	4.56	0.48	มากที่สุด	3
2	การบริหารงานงบประมาณ	4.55	0.46	มากที่สุด	4
3	การบริหารงานบุคคล	4.61	0.46	มากที่สุด	1
4	การบริหารงานทั่วไป	4.60	0.45	มากที่สุด	2
	รวม	4.58	0.41	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารตามหลักปิยวาจา ($\bar{X} = 4.62$) การบริหารตามหลักทาน ($\bar{X} = 4.67$) การบริหารตามหลักมอฏถจริยา ($\bar{X} = 4.55$) และและการบริหารตามหลักสมานัตตตา ($\bar{X} = 4.53$)

3. ผลการวิเคราะห์ห้บทสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ด้านการบริหารตามหลักทาน ส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ ดังที่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565) กล่าวว่า “การจัดระบบสวัสดิการให้กับบุคลากร เพื่อลดความเดือดร้อน จะช่วยให้การบริหารงานง่ายขึ้น” และ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565) กล่าวว่า “ในยุคปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน ครูต้องออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนออนไลน์ ถ้าผู้บริหารมีความชัดเจนในการจัดสวัสดิการช่วยเหลือ ถึงจะไม่มาก แต่ถ้าทุกคนรู้ว่ามี ก็ทำให้เกิดความพอใจ” จัดบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ดัง (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2565) กล่าวว่า “การสร้างบรรยากาศ หรือสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่ดี โดยเฉพาะการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาวิชาชีพ ก็ถือว่าเป็นภาคีต่อการบริหาร”

3.2 ด้านการบริหารตามหลักปิยวาจา นิเทศงาน ให้คำแนะนำด้วยน้ำเสียงกัลยาณมิตร ดังที่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565) กล่าวว่า “คำพูดที่ไพเราะ เป็นมิตร คือเสียงที่ทุกคนปรารถนา ผู้บริหารต้องใช้น้ำเสียงที่ดีในการสอนงาน การแนะนำงานด้านต่าง ๆ ” และ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565) กล่าวว่า “ปิยวาจา คือ น้ำเสียงที่น่ารัก แสดงออกถึงความเป็นผู้ใหญ่ใจดี มีเมตตา ให้คำปรึกษาด้วยความเมตตา” ชื่นชมการปฏิบัติงานของผู้อื่นด้วยความจริงใจ ดังที่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2565) กล่าวว่า “คำชม ถือเป็นปิยวาจาดีที่สุด ที่ใคร ๆ

ก็อยากไต่ยีน ไต่ฟัง” และ(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565) กล่าวว่า “การกล่าวคำชมอย่างจริงใจ เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับในตัวบุคคล และผลงานที่เกิดขึ้น ผู้บริหารควรรู้จักชมคนในแง่มุมต่างๆ ” และ(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2565) กล่าวว่า “การสร้างความประทับใจในการชื่นชมทั้งต่อหน้า และลับหลัง เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี บ่งบอกถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่ให้เกิดิยรติบุคคลากร”

3.3 ด้านการบริหารตามหลักอรรถจริยา การนำกิจกรรมจิตอาสาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน ดังที่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565) กล่าวว่า “ถ้าพูดถึงเรื่องนี้ กิจกรรมจิตอาสา ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการดำเนินงานในปัจจุบัน โรงเรียนควรมีกิจกรรมจิตอาสา ในระดับที่จริงจัง ขยายผลให้เป็นรูปธรรมในระดับชุมชน ” และ(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565) กล่าวว่า “การนำกิจกรรมจิตอาสาสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างรงเรียนกับชุมชนก็น่าจะเป็นแนวทางที่ดี”

3.4 ด้านการบริหารตามหลักสมานัตตตา กำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนระยะยาวที่ชัดเจน ดังที่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565) กล่าวว่า “ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโรงเรียนที่ชัดเจนในระยะยาว เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่สร้างความเข้าใจร่วมกันของบุคลากร และชุมชน” และ(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565) กล่าวว่า “การกำหนดภาพอนาคตและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนทำให้ง่ายต่อความเข้าใจของฝั่เกี่ยวข้อง ทุกคนจะได้เข้าใจตรงกัน ” การบริหารโรงเรียนโดยยึดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน ดังที่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2565) กล่าวว่า “ผู้บริหารควรดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลดีในระยะยาว ไม่ควรทำแบบประเดี๋ยวดีเดียว ก็เลิกควรทำในสิ่งที่จะอยู่อย่างยั่งยืน” และ(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2565) กล่าวว่า “การเลือกกิจกรรมต่างๆ ผู้บริหารควรวัดการพัฒนาแบบยั่งยืน ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและอนาคตลูกหลาน”

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลย เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลย เขต 2 พบว่า การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในยุคปัจจุบันเป็นช่วงกำลังเปลี่ยนแปลงในระดับมากที่สุดของหน่วยงานทางการศึกษาในแง่การปรับเปลี่ยนวิธีการ

ทำงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด - 19 ผู้บริหารและครูผู้สอนได้มีการร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ด้วยกัน เพราะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโดยตรงที่จะต้องสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรไม่ย่อท้อต่อความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความใกล้ชิดผูกพันระหว่างผู้บริหารและบุคลากรมากยิ่งขึ้น และเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับมณีนุช ไพรีดี (2562: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ท่านรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทำงานในองค์กรนี้ ท่านปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและดีที่สุดเพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ และ ท่านมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน

2. การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารตามหลักปิยวาจา การบริหารตามหลักทาน การบริหารตามหลักมอถถจริยา และการบริหารตามหลักสมานัตตตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนแต่ละท่านเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำในการบริหาร เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาและกำลังศึกษาในระดับระดับปริญญาบัณฑิต ตลอดจนได้มีการอบรมเพื่อการพัฒนาโรงเรียนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรพัฒนาตนเอง พัฒนางานเพื่อก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสังคมโลก สอดคล้องกับพระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์ (จันเจียด) (2562: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนก เป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักมอถถจริยา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทานตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 1 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการ

บริหารตามหลักทวน ส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆ มอบหมายงานที่สำคัญและให้เครดิตในการทำงานให้กับบุคลากร รับฟังความคิดเห็น และปัญหาต่าง ๆ เมื่อบุคลากรมีปัญหา และจัดบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน 2) ด้านการบริหารตามหลักปิยวาจา นิเทศงาน ให้คำแนะนำด้วยน้ำเสียงกัลยาณมิตร ใช้คำพูดที่เหมาะสมตักเตือนบุคคลอื่น ชื่นชมการปฏิบัติงานของผู้อื่นด้วยความจริงใจ 3) ด้านการบริหารตามหลักอรรถจริยา การนำกิจกรรมจิตอาสาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน การให้บริการสถานที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และ 4) ด้านการบริหารตามหลักสมานัตตตา กำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนระยะยาวที่ชัดเจน การบริหารโรงเรียนโดยยึดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน กำหนดจุดเน้นคือการพัฒนางานวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สร้างคุณค่า ความรัก ความสามัคคีกันในชุมชน ในแต่ละข้อล้วนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลากหลายวิธีที่ผู้บริหารจะสามารถประยุกต์ใช้ได้เพื่อสร้างองค์กรให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับปิยะบุตร รักษ์วงศ์ (2556: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี คือ 1) ด้านทวนผู้บริหารควรสอนงานหรือนำให้บุคลากรที่ขาดความรู้และประสบการณ์ตามโอกาสสมควร 2) ด้านปิยวาจา ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่มีประโยชน์ มีเหตุผล และกล่าวถูกกาลเทศะ ควรกล่าวยกย่อง หรือชมเชย บุคลากรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ และ ด้วยความยินดีเสมอ 3) ด้านอรรถจริยา ผู้บริหารควรร่วมช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจและกระตือรือร้น ผู้บริหารควรมีความยินดีที่จะช่วยเหลือบุคลากรอย่างเสมอภาค 4) ด้านสมานัตตตา ผู้บริหารควรวางตนเสมอต้นเสมอปลาย กับบุคลากรทุกคน ผู้บริหารควรปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความเป็นกันเอง ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเหมาะสมกับบทบาทของผู้นำ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 คือ แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้ผลดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารตามหลักทวน ส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆ มอบหมายงานที่สำคัญและให้เครดิตในการทำงานให้กับบุคลากร รับฟังความคิดเห็นและปัญหาต่าง ๆ เมื่อบุคลากรมีปัญหา และจัดบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

2. ด้านการบริหารตามหลักปียวจา นิเทศงาน ให้คำแนะนำด้วยน้ำเสียงกัลยณมิตร ใช้คำพูดที่เหมาะสมตักเตือนบุคคลอื่น ซึ่งชมการปฏิบัติงานของผู้อื่นด้วยความจริงใจ
3. ด้านการบริหารตามหลักอัตถจริยา การนำกิจกรรมจิตอาสาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน การให้บริการสถานที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
4. ด้านการบริหารตามหลักสมานัตตตา กำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนระยะยาวที่ชัดเจน การบริหารโรงเรียนโดยยึดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน กำหนดจุดเน้นคือการพัฒนางานวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ โปตาพล และสุพรรณิ บุญหนัก.(2563). *สถิติเพื่อการวิจัย และการใช้โปรแกรม SPSS ในการวิจัย*. เลย: สำรวย ก้อปปีบ้านใหม่.
- ปิยะบุตร รักษ์วงษ์. (2556). *ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์ (จันเจียด). (2562). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรยิ่งยง ธมมวโร (โหมดศิริ), (2556). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มณีนุช ไพรดี. (2562). *การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (2563). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. เลย: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.